

FARNBOROUGH INTERNATIONAL 74

☆☆ Jag befinner mig på Farnborough, en liten flygplats ca timmens färd norr om London. Det är första veckan i september. Sommarens härliga dagar har bytts ut mot typisk brittisk höst. Det ösregnar, det stormar. Jag vadar i vatten och lera. Jag ser fältstaden böja sig för vinden. Fördöjningar rivs upp. Det regnar in. Året är 1974. Det är flygutställning. — Det är inte lätt alla gånger. — Så kan man inleda ett reportage — eller så här:

Den traditionella flygmässan på Farnborough bjöd i år på en verklig nyhet — utställningen hade gjorts interkontinental. F.i.g. hade arrangören "The Society of British Aerospace Companies" (SBAC) öppnat flygexpon för hela världens flygindustrier. Ännu en viktoriaisk tradition har äntligen gått ur tiden.

Över 400 industrier med flyganknytning, varav ca hälften från United Kingdom och en fjärdedel från USA, hade hörsammat inbjudan. Reserande fjärdedel bestod av övriga världen, med betoning på Europa. Tyvärr saknades Sovjet, Israel och Australien. Samt Kina. Men Sverige tog åter chansen, och vi förvaltade vårt pund väl! — Nästan 100 flygplan lanne till be-

skådande, varav 50-talet huserade i lufthavet trots ytterst besvärande meteorologiska förutsättningar.

På flygsidan serverades åskådaren flera nyheter... av gammalt slag. T.ex: Lockheeds strategiska Mach 3 spaningsflygplan SR-71 'Black Bird' (flög f.i.g. nov/64), United Aircraft/Sikorskys attackhelikopter S-67 'Black Hawk' (flög f.i.g. sept/70), Lockheeds antiubåtsflygplan S-3A 'Viking' (flög f.i.g. jan/72), McDonnell Douglas luftherraväldesjaktflygplan i skolversion TF-15 'Eagle' (flög f.i.g. juli/72), Dassault-Breguet-Dorniers skol/attackflygplan 'AlphaJet' (flög f.i.g. nov/73), Hawker Siddeleys skolflygplan 'Hawk' (flög f.i.g. aug/74). — Som synes var det bara 'Hawk' som var helt ny i den militära klassen... då inte Panavia's MRCA hann fram (föredrog separat pressvisning i Manching, V-Tyskland den 21/9 i stället).

På den civila sidan noterades tacksamt två nyfräscha skepelse. Den ena var småcker och skön: CSE/Learjets Model 36, ett affärsjetflygplan (flög f.i.g. aug/74) med två Garrett TFE731 turboläktmotorer. — Den andra var kantknubbigare: nordirändska Short Bros SD3-30, en förstoraad upplaga av

◀ T v: SR-71 'Blackbird', USAF/SAC:s M.3-spaningsflygplan, satte 1/9 v-rekord över Atlanten. Tid: 55 min, 42 sek. I bakgrunden världens största flygplan, C-5A. I förgrunden världens minsta sved, dvs författaren. — T h: Expocelebritet nr 2: USAF TF-15 'Eagle'. — Längst t h: Detaljvy (static display): LearJet 36, 4 olika Piper, AlphaJet, Macchi MB. 326, Saab Supporter, 2 Viggar, Skyservant, S-3A, P-36C, C-5A, SD3-30. ▶

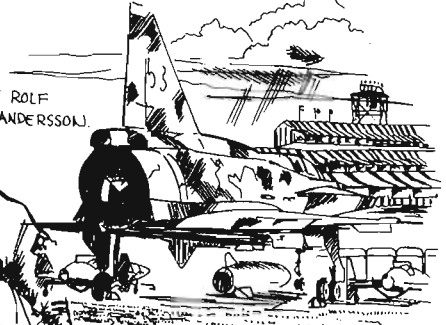
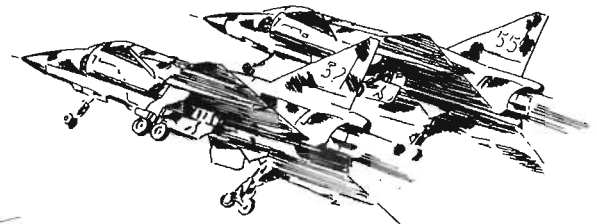

lillebror 'Skyvan', nu med två fembladiga turboprop-motorer, ett STOL-matartransportflygplan för dollarmärknaden. — En intressant flygteknisk nyhet var även USAF:s föreslagna luftburna radarvarnings- och bevakningssystem, AWACS.

Vid sidan om diskussionerna kring brittisk flygindustris framtid, dess eventuella totalförställigande, var det dominerande samtalsämnet den förestående Nato-ordern om ca 350 flygplan. Vilket land, vilken flygindustri ansågs ligga närmast ett kontrakt för försäljning av ersättare till F-104 Starfighter i Belgien, Nederländerna, Danmark och Norge. Här hemma känner vi Saab-Scantias heroiska marknadsföringskamp med jakt-Viggen/Eurofighter. Men vi vet också att Dassaults ansträngningar med nya Mirage F.1 M53 och Northrops häftiga satsningar med P.530 'Cobra' även fört in andra moment än bara flygplanprestanda och -priser i ett tänkt kontrakt. Frankrikes och USA:s regeringar backar upp sina flygindustriers exportansträngningar genom att överbjuda varandra med löften om andra industrinvesteringar m.m. Och Nato-modern USA har klämt iväg skrämselskott om vissa hemdragningar av sina europatrupper om inte... De europeiska

Natoländerna är känsliga för sådant maktpråk. Under tiden har en Nato-utvärderingskommitté, representerande de fyra aktuella länderna, rest runt och flygprovat Viggen, F.1 och nya Jaguar. Under Farnborough-veckan passade man 1,0 m att testflyga TF-15. Och från USA-besöket, där Cobrans lättare tvillingsyster YF-17 ble granskades, kom åtminstone den norske utvärderingsmedlemmen hem med superlativer betr General Dynamics YF-16. Det är som synes många tävlingskompetanter Viggen har att fightas med. Svensk press har dödsdömt Saabs-Scantias chanser minst en gång i månaden. Utomlands backar man som sagt upp sina exportföretag. — Näja, i sista vändan i denna miljardaffär kom så de fyra ländernas försvarsministrar att bli besöka sina kolleger i USA, Frankrike och Sverige. Det skedde i pressögonblicket, oktober. Vid årsslutet kan julklappsutdelning väntas. — Och medan vi gläds åt att de första "JA 37:orna" nu är i luften, låt oss också minnas 1960 års beslut om flygplanval för samma länder. Då kämpade på canvasen brittiska Lightning, franska Mirage III, svenska Draken och amerikanska F-104 Starfighter... som nu skall ersättas. ☆☆☆

◆ — **Swedish Air Force & Saab-Scania.** — Det är helt i linje med utländsk flygpresstradition att efter ingressen till ett flygexporeportage gå direkt på sitt eget lands produkter och prestationer. Det känns därför i detta fall föga irriterande att uppträda som epigon. ◆ För er som såg TV2:s/Seve Ungermarks alltigenom gedigna summer-up-redovisning av Farnborough-veckan i TV hann kanske konstatera att de svenska insatserna väl utmärkte sig. Men det är inte bara Ungermarks journalistiskt utmärkta sätt att införa svenska skattebetalare redovisa bl a de svenska exportsträvandena, hela hans 50 min program blev en uppvisning i konsten att objektiskt och sakligt berätta om årets största flyghändelse. Sandningen hedrar TV2! Synd bara att man inte gjorde sammalunda med Ungermarks "Viggens Vardag" i Ijohöstas. Men det programmet kan ju bli aktuellt igen... om Sverige/Saab-Scania nu får storordern? ◆ FV och Saab-Scania hade fått en utmärkt placering såväl statiskt som mobil. På marken hade man brevid sig (se foto sid 23 och dito nedan) Alpha Jet Macchi MB.326, Do 28 Skyservant, S-3A Viking, P-3C Orion, C-5A Galaxy samt SR-71. I luften "kringgärdades" di svenske av Lockheed TriStar, Alpha Jet, TF-15 Eagle, Bulldog och den nya "STOL-lådan" SD3-30. — I utställartälten kunde besökaren inte undgå att lägga märke till Bofors, svenska Philips, Saab-Scania och Volvo-Flygmotor... bland ca 400 andra ej att förglömma. — Och Saab-Scanias chalet (lunch- och konferenslokalitet) låg på "tredje

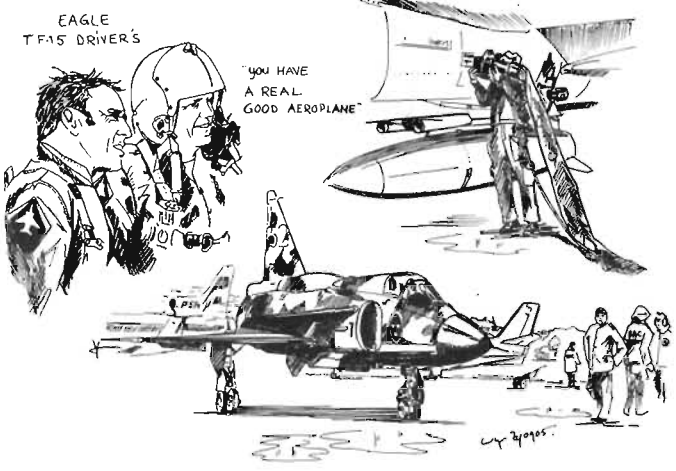
tältvåningen", där de inbjudna gästerna hade en utmärkt överblick över lufthavets "cirkusnummer". ◆ Jag stöter ihop med "Team-Viggens" bägge piloter. Det är F7-kaptenerna Anders Lefvert och Rolf Andersson. "Det blev lite annorlunda än vad vi tänkt och planerat. Först tvangs vi korta av vårt sedan länge in-tränade program på 12 min. Vi fick nu bara 7 min på oss. Se'n", fortsätter Rolf, "tvangs jag byta flank pga startriktningen. Men det det värsta var den hårda blåsten. Det blev ibland nästan för kytigt inom roten. Man kom ju på driven." "Ja", inflikar Anders, "sommiliga da'r var vindsyrkan uppe i 30-35 knop ca 60° snett framifrån i startriktningen. Men vi lyckades likväl genomföra höghöjdsalternativet alla dar utom tre. Allt gick dock perfekt = u a... mycket bättre än i Paris", sa Anders, och tänkte troligen på sitt då tyglade av sin '23:a' utan styrautomat. "Dessutom", återkommer Rolf, "tvangs jag till ett flankbyte i luften för att Anders skulle komma rätt för sitt lågfarts-manöver-program. 'Split'en' måste vi också göra lite avsides, vilket kanske minskade Team-Viggens spektakulära värde. Flyguppsynsledningens hade nämligen i år satt en säkerhetsgräns 100 m brevid banan mot publiken." — Samtalet gled in på F-15, intrycken av detta nya USAF-ijfl med jämförande sneglingar på US Navys F-14. På frågan varför man sa s "då-och-då" böt däck på TF Eagle:n svarade Rolf: "Det hann vi aldrig riktigt konstatera, men att man checkade å donade timvis det stämmer. Banan var dock mycket grov och sliten, vilket säkert stiet bra på

▼ USAF har idag 2 ex av den 2-sitsiga McDonnell-Douglas TF-15 Eagle. En gästade Farnborough. Med den visades motorbyte på 20 min. Den nykonstruerade 'fast-pack'-extratranken rymde allt även div teknisk utrustning.

däcken. Och man ville väl försöka efterlikna våra kortlandningar. Eagle:n är ju rätt mycket tyngre än Viggens." "Visst imponerade F-15 med sina lodräta rollstigningar", bryter Anders in, "men jag tyckte nog Tomcats manövrerbarhet var något vassare. En intressant interiör-'detalj' tycker jag var att man på F-15 lagt akabanden platt över lufintagen till den utanförliggande kanonen (20 mm Gatling). Mindre imponerande var karrans cockpit-layout. Bra men ändå ej helt lyckad. Jag tycker 37:ans är betydligt förärvänligare. Visserligen sitter väl panelerna hylsat, men det verkade minst sagt svårt att hålla koll på alla knapp. Därvidlag liknade F-15 vår gamla Hunter, ett rättbo att botanisera i." "Men sikten

bakåt för föraren", säger Rolf, "är å andra sidan vida överlägsen den i 37:an. Och motorbyte på 20 min vore väl också något för oss". "Jo visst", svarar Anders, "men att tidskravet på att komma i luften ligger på 2 min, tycker jag verkar mycket. Och en fältmässig klargöring på 15 min klarar ju vi med färre man involverade". — Diskussionen fortgick över bl a Alpha Jets mycket tuffaterta uppvisning, men textutrymmet måste här sätta punkt för ytterligare citat därur. ◆ Jag traskar å plaskar vidare bland ösregnssjöar å smetande lera. Söker skydd i ett utställningstält bland div firmors sk stands. Söker blågult. Träffar på Saab-Scania. Studerar, ställer frågor, sammanfattar. — En rb-modell fångar mitt intresse. Det står

T h: Vlggen i kamouflage-kostymering väckte allas intresse — inkl förare, flygindustrifolk, journalister m fl. Lite grand från ovan tedde sig vår statiska placering (enl Red:s objektiv) så här: SK + AJ 37:an ses flankerade av AlphaJet, 1 CSE-Piper, Macchi MB.326, Saab Supporter (i d MFI-17), Skyservant samt C-5A Galaxy.

Farnborough -74 med flyg-nytt i kort-kort

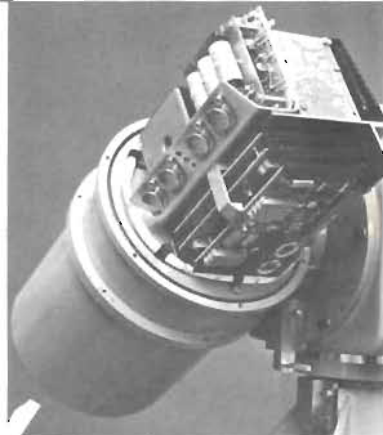

Saab 372 på dess nos (ovan). Tyvärr fanns ej mycket öppet att förtälja, mer än att det är Saab-Scantias förslag till ny generation av IR-rb/tank som beväpning för JA 37. (35 Fliips motsvarande vapen är Rb 28, den är dock som jämförelse kortare, något trubbigare.) — Aven 05:an å 04:an fanns för påseende. Om den förra kan sägas att lyckade förbandsprov gjorts mot gammal svensk jagare; och om den senare att AJ 37:an lastar 3 dyliska ytmåls-rb. — Ute i det fria hade Saab-Scania visning av sin automatiska TV-målföljare TVT-300 (närmast t h + dess kamerahus längst upp t h). Här i F. med laser fr LME. Sökaren stod utomhus och TV-bilderna återgavs i monitor i VW-buss bredvid. Hela flyguppvisningsprogrammet följdes och bandades. Målsökaren kan användas för såväl ljusa som mörka mål och mot skiftande bakgrunder med små

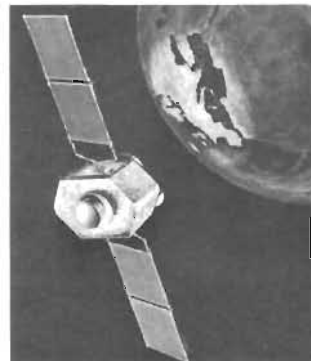

kontraster. Den avses nyttjas såväl för som mot fpl. Antingen som målföljare i rb-system eller mångangivare för lv-pjäser. I det senare fallet samarbetar nu Saab-Scania med PTAB för framtagning till Kustartilleriet av ett komplett optiskt eldledningssystem, vilket tillsammans med dator + manöverutrustning fått namnet 'Kalle'. — ● — Saab-Scania har varit med i rymdforskningen i 10 år och man känner sig idag definitivt etablerad. Man bidrog tex —72 i uppsändandet av den vetenskapliga satelliten TD1/A med omfattande elektronik för telemetri och tele-

kommandodelen av satellitens payload. Och —73 började man förse ESRO med OBC/Satellite On Board Computer' samtidigt som man gick med i OTS/Orbital Test Satellite' — Europas hittills största rymdsatsning, en kommunikations-satellit i geostationär bana för TV-kommunikation, en kommunikationssatellit i geostationär bana för TV-kommunikation över hela Europa (andra bilden uppifrån t h). Uppskjutning —77. Saab-Scania skall för 34 milj kr leverera telemetri- och telekommandosystem. (J-CH) ■

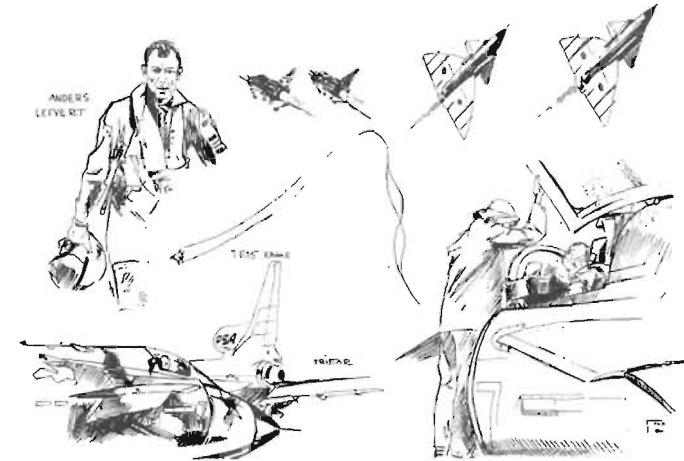

◆ — Ruotsalainen voimannäyte Farnboroughissa. Ruotsi osallistui tähän mennessä laajimmassa mittassa ensimmäiseen kansainväliseen ilmailunäyttelyyn Farnboroughissa, noin 70 km Lontoon ulkopuolella 1.—9. syyskuuta. — Aikaisemmin äyttelyyn on saanut osallistua vain englantilaisia koneita ja vuonna 1972 vain eurooppalaisia koneita. — Ruotsin iskuvaiman takana olivat ennen muuta ilmavoimat peräti neljällä Viggenillä, joista kaksi — AJ-kone ja kaksipaikkainen SK 37 — oli maan pinnalla ja kaksi rynnäkkö-Viggenia suoritti lentonäytöksiä. Oman täysipainoisen panoksensa antoi myös Saab-Scanian lentokone 105G (ohjaajana Lennart Nordh) ja "uusii" Saab Supporter, entinen MFI 17 (ohjaajana Ove Dahlén).

◆ — Betr tyska-franska skol-attack-fpl Alpha Jet: Trots allt hastighetsgränsen satts till M. 0.85 har en 'ren' prototyp nått M.96. 01:an startade spinnprov i maj. Stjärkonen innehåller en 'crash recorder' — ej bromsskärm.

▼ F-15 är ett luftherraväldes-fpl med imponerande stig- & manövreregenskaper... för drygt 90 mkr. — För bästa bromsprestanda 'tvangs' man dock till låta däckbyten under mässdagarna. Men så flög Eaglen minst 2 ggr/dag... bl a med kvällsintressenter från NATO.

◆ — Ett lika intressant som ofta gåckande påstående/tillkännagivande är det om att 'old, dear DC-3' (fp-fpl fr 30-talets början) skall modifieras med nya motorer, Rolls-Royce Dart. Projektet kallas 'Super Turbo-Three (= STT!)'. Förutom avsevärt bättre motorer skulle ansiktslyftningen bestå i: bättre bromsar, helt infällbara ställ... även sporrhjulet, bättre bränslekapacitet + air condition i passagerarkabinen. 30 pax (3.400 kg) fraktas 105 mil i ca 400 km/tim. — 1:a testflygning med de nya 1.670 hk-motorerna gjordes re'n -69. — Är 40-åringen verkligen värd denna ansiktslyftning?

◆ — På sid 4—9 berättas om Australiens militärflyg, om RAAF. I pressögonblicket inkom till red. ett flashstillägg: Australiens regering har anslagit 109 milj Au-\$ för nyanskaffning av 8 havsovervaknings-fpl. Men därav måste 3 milj spenderas av A. självt i form av licenstillverkning hos GAF. En utvärderingskommision har tillsatts för att diskutera och studera Hawker Siddeleys 'Nimrod' och Lockheed's 'Orion'. — Det är Lockheed's 'Neptune' på RAAF's spandiv nr 10 (Townsville, Queensland) som skall ersättas.

Pakistanska flygvapnet har beställt ett antal skolflygplan av typ Saab Supporter (tidigare MFI 17). De skall ersätta de amerikanska skolflygplanen av typ T-6. — Danmark tänker följa köpeexemplet... i år?

▼ FV (SAF) gästar gärna någon nederländsk fpl-bas. Man blir alltid hjärtligt bemött, gästvänligheten är stor, rangering av fpl + markservice görs snabbt & effektivt. — Tv + t h: På väg t. o. fr Farnborough stannade våra 4 Viggarna + TP 84:an med markpers å basutr till på Soesterberg (ca 30 km sydost Amsterdam). Tv ses efter 'flikat' kartdiskutera: kn Lelvert, It Hjort, It Källström, kn Andersson + CFZ, öv Fernander. T h ses Viggarna + tvenne F-104-stjärter.

